

odločilne zasluge za razjasnitev resnice, ni uzrl njenega končnega triumfalnega pohoda.

Naslednjega dne po samoobtožbi Lorenza Pereza pred Svetim sodiščem je častiti oče Torquemada težko obnemogel, in čeravno so zdravniki in vsi iz najbližjega spremstva skrivali pred njim resnost položaja, je vendar sam pod vtisom nezmotljive slutnje bližnje smrti zaželel, da bi izročil svojega duha Bogu v rodni Avili. Nihče se ni drznil ugovarjati tej želji umirajočega.

Zategadelj je trinajstega septembra leta Gospodovega tisoč štiristo osemindesetega zjutraj sprevod služabnikov in spremstva Velikega inkvizitorja, potem ko so bolniku zagotovili kar najudobnejše okoliščine potovanja, zapustil mesto Toledo, da bi bil častitemu očetu ob strani na njegovem poslednjem potovanju po zemlji.«

Prevedel Uroš Kraigher

IZ ČASOV NAŠE MODERNE*

Po Župančičevih pismih Ivanu Prijatelju iz 1907—1910

Alfonz Gspan

(Konec)

12

8. marca 1909. — Pismo na 4 straneh (12 × 23,5 cm). Na kuverti naslov kakor številka 6. — Poštni žig: Bregenz 8. III. 08. Na hrbtni strani: O. Ž. Bregenz, Römerstr. 30. — NUK, Ms 1137, št. 11.

Dragi Ivane!

Hvala Ti lepa, ne za slavljenje, ampak, da si me približal našim ljudem. Ali je došel moj telegram? In — ali bi bilo umestno, da ga natisnem v »Zvonu« tako

Kdor me slaviš,
sva že navskriž;
kdor hodiš za menoj,
ti nisi moj;
kdor iščeš lastnih ciljev in cest,
ti meni, jaz sem tebi zvest.

Zadnja dva verza sta bila samo ad hoc, zato jih ni več treba. Nisem kmečka nevesta, a tudi trobil nebi rad svojih uspehov v svet — zato, kako misliš: namreč, ali bi bili »Slovenijani« s tem zadovoljni ali ne?

Jaz živim tako naprej. Mislim, da izdam že letos knjižico epigramov in polemičnih pesmi. S Schwentnerjem sva se spravila — za oba je bolje tako. »Narodov« bojkot pa je uprav barbarski. Za inserat si

* Objavljamo zadnji del korespondence iz zapuščine dr. Ivana Prijatelja. Prvi del tega gradiva smo priobčili v lanski *Sodobnosti* v št. 8—9, 10.

Ured.

da plačati in ga nosi teden dni, spredaj pa udari s kolom, dasi ve, da sem sklenil kupčijo pred septembrom, torej v isti dobi, kakor so kupčevali z Bamb. Gregorčič, Štritar, Aškerc, Funtek, Cankar, Šorli i. t. d.

Matjašič mi menda zameri, ker branim klerikalno organizacijo in njen pomen, ker jo imenujem *delo*. (On pravi: hujskanje.) in ker ne verjamem še sedaj v Krekovo nepoštenost. Povej mu, kadar se sestaneš z njim, da sem pisal specijalno o Kreku Dermoti in ta mi je odpisal, da ima o Kreku mnenje, mojemu podobno. Psihologija tako visokega človeka se ne da rešiti tako enostavno kakor n. pr. Šušteršičeva ali Lenartova.

Ali se ne veseliš »Zapiskov?« Brez lista, to se vidi vedno jasneje, smo nič; z Bambergovim projektom za dolgo ne bo nič — delajmo tu. Baba Grošelj je Dermoti v Ljubljani obljubil sodelovanje, na poziv pa se ni odzval. Si Cankar še ni izlizal srčnih ran? Sanke ali smuči bi pomagale, bi dejal.

Zdrav? — Zdrav!

Tvoj

V Bregenzu 8. III. 1909.

Oton Župančič

P. S. To bi menda Ti najlažje konstatiral: ali so izšla Masarykova dela v nemščini? Če mi napišeš naslove in cene, bi mi zelo ustregel.

S prošnjo pa storim, kakor je volja, še danes.

Pozdravljam lepo g. Malči.

Hvala ti lepa za nenapisano kritiko *Samogovorov* se je Prijatelj oddolžil Župančiču s tem, da je dne 5. marca 1909 na večeru, posvečenem pesniku, v okviru dunajskega akademskega društva Slovenija predaval o njem. Predavanje z naslovom *Govor o Župančiču* je izšlo v Naših zapisih 1909, 145—163. — *Kdor me slaviš* ta pozdrav v verzih je poslal Župančič društvu Slovenija; v enem izmed pesnikovih notesov je datiran s 5./III. 1909; objavljen v Omladini 1909. 12. — *Knjižice epigramov in polemičnih pesmi* Župančič ni nikoli izdal. — *S Schwentnerjem* sva se spravila po sporu leta 1908 zaradi Samogovorov. — »*Narodov*« *boj kot* inserati za Samogovore so izšli v 22., 24., 25., 29., 33., 37. in 40. številki Slovenskega Naroda, v 48. štef. (1. III.) pa beremo v rubriki Književnost naslednje: »Oton Župančič: Samogovori. Založil predsednik Kranjske hranilnice kot lastnik firme Kleinmayer & Bamberg. Cena?« Dva dni prej je tam izšel še hujši napad: »*Vse za denar*. Predsednik Kranj. hranilnice je po poklicu tiskar in knjigotržec. Kot predsednik Kranj. hranilnice vodi boj zoper slovenski narod, ljut, neizprosni boj na življenje in na smrt. Kot tiskar in knjigotržec pa išče zaslužka pri Slovencih. Zdaj je zopet izdal slovensko knjigo: 12 novel Guya de Maupassanta, ki jih je preložil dr. Ivo Šorli.« Hude Župančičeve besede zoper to nedoslednost je skoraj dobesedno ponovil Prijatelj v omenjenem predavanju o Župančiču, le da je k avtorjem, ki so kupčevali z Bambergom, pritaknil zelo učinkovito glavo Slovenskega Naroda — dr. Ivana Tavčarja. — v *Krekovo nepoštenost* Župančič je politika dr. Janeza Evangelista Kreka (1865—1917), enega prvih svojih literarnih mentorjev, zelo cenil; to se izraža tudi v nekrologu Kreku (LZ 1917, 610). Podobno pozitivno je sodil o njem kot človeku in javnem delavcu dr. Dermota v pismu Župančiču z dne 3. maja 1909 (Župančičeva zapuščina). — *Šušteršič* dr. Ivan voditelj Slovenske ljudske stranke (1863 do 1925). — *Z Bambergovim projektom* kritično revijo, ki naj bi jo urejal dr. Prijatelj (gl. našo št. 2). — *Grošelj* prof. dr. Pavel (1883—1940), prirodoslovec in esejist. — *Delo* T. G. *Massaryka* (1850—1937) Soziologische und philosophische Grundlagen des Marxismus, prevedeno iz češčine, je izšlo 1899.

19. maja 1909. — Zalepka. Naslov kakor na naši št. 6. — Poštni žig: Bregenz 19. V. 09. — NUK, Ms 1137, št. 12.

Dragi Ivane!

19./V. 1909.

Junija pridem brez pardona na Dunaj, da se skusim za zelenoj mizoj. Kakor mi piše pravkar Matjašič, je usna skušnja 8—14 dni po klavzuri. Ti si me bil povabil na konak — a tako dolgo Te nebi rad nadlegoval in drugič bi bil rad one dni, ko bom prenašal ves globus in še nekaj planetov in kometov v glavi, rad sam, da se ne pripeti iz kake neprevidnosti katastrofa v tem mikrokozmu. Zato bi mi kazalo najbolj, poiskati si kje blizu univerze kak kabinet. A vsaj za prvo noč bi Te prosil prenočišča — da vem, kam iti. Mogoče pridem za binkošti, nisem še dokraja sklenil. Torej; če Ti ni (in) Malči preneprilčno! In brez zamere in takih reči. Včasih se mi zdi, da znam vse, včasih, da nič. Lepo Vas pozdravljam:

Oton Ž.

Na to zalepko je Prijatelj odgovoril Župančiču z dopisnico naslednje:

Dragi Oton!

Moja žena in jaz se jako veseliva Tvojega prihoda. Povedali si bomo marsikaj, glede stanovanja se pri nas pogovorimo. Jaz se že veselim prizora, ko boš podiral stropove in liki ptič Fenis vstal iz ruševin.

Pozdravljamo Te najpristrčneje žena, jaz in Majla, ki vsako Tvoje pismo (ona pravi: »Otonov pisem«) prečita.

Na veselo svidenje vsekakor pred Binkoštni.

Dunaj 21/5 09

Tvoj
Ivan

(1. jun. 1909.) — Nedatirana razglednica: vaška pokrajina s podpisom H. Neppel. — Naslov kakor na naši št. 6. — Poštni žig: Bregenz 1. VI. 09. — NUK, Ms 1137, št. 13.

Dragi Ivane!

Jutri (2. t. m. sredo) ob 10. zvečer pridem na Dunaj. Če se Ti ljubi priti na kolodvor, da gremo malo skupaj na divan, mi bo drago. Mogoče pride tudi Sušnik in Matjašič. Če ne utegneš, se pa že vidimo. Lepo pozdravljam Tebe in g. Malči.

Tvoj

Oton

Župančič je vzel pri družini Waldburg dopust in prišel na Dunaj opraviti 1. del državnega izpita. Za klavzurno nalogo Orientacija na nebesnem obloku in na zemeljski površini je prejel oceno zadovoljuje in pri ustnem izpitu dne 11. junija enako oceno. Njegov mladi gojenec Manfred mu piše dne 11. junija iz Bregence na Dunaj, želeč mu pri izpitu veliko uspeha. (Izpitno spričevalo in Manfredov dopis v Župančičevi zapuščini.)

20. februarja 1910. — Pismo na štirih straneh (14,5 × 22,5 cm). — Na kuverti naslov kakor na naši št. 6. — Poštni žig: Bregenz 21. II. 10. — NUK, Ms 1137, št. 14.

Dragi Ivane!

V Bregencu 20./2. 1910.

Oprosti mi, da sem tako pozen s svojo zahvalo za »Onjegina«. Človek prvi dan ne piše, drugi dan tudi ne, odloži za drugi teden, potem pride kes in sram in tako dalje, da iz pisma nič ni.

Pa sem tudi zelo v delu. Bi rad prikentavril z dobrimi podkvami na Dunaj, si lahko misliš, da bi me ogreznilo vsaj do kolen v zemljo, če bi ga polomil junija. Že četrti mesec me ni videla kavarna — kdor ne veruje, bo pogubljen. Čitam ne skoraj nič — »Matica« me je malo zmotila sicer — in sem dobre volje in misli. Komaj že čakam junija in odrešitve — potem se začne življenje, to se pravi: delo. Gneča načrtov je v moji glavi — mislim, da bo potem kar skakalo iz nje: vsaj sedaj se komaj zadržujem, da ne začnem resno pisati. In pomlad prihaja — v vseh žilah in kosteh jo čutim, zdi se mi, kakor da imam bronaste škornje. Ti pa, sem slišal po ovinkih (in to ni lepo od Tebe) da se množiš in da Tvoje ime ne bo zatrito s Teboj na zemlji.

Kako sicer? S čim se vbadaš in vpiras zadnje čase? Spregovori katero iz svoje delavnice, če hočeš. Pa saj vem, da ne boš, ampak vendar.

Kako misliš za veliko noč? Jaz pojdem mogoče malo v domovino pogledat in potrkat Hribarju na vrata radi dekliškega liceja, kjer je razpisano mesto zgodovinarja in geografa, če še ne veš. Sicer vem, da ne bo nič, kakor s Tvojim pismom, ampak saj veš, kako je rekel Ribničan, ko je konja iskal. Pa bi možje navsezadnje le modro uredili, ko bi hoteli mene sprejeti, vsaj zame bi bilo najmodrejše.

Kaj družba in kavarna in zabave in sploh Dunaj? Rajko, sem slišal, da ima strupene tedne. Da bi šel tak fant glavo v sekret vteknit! O joje joje in prejoj!!!

Kaj dela gospa Malči in gdčna Majla? Pozdravi jih in pokloni se obema v mojem imenu. In — do vidova junija meseca, če prej ne.

Wolfeggstr. 13.

Tvoj
Oton

Smo se preselili: iz lepega na lepše, bi rekel. V celi hiši sami gospodarji, jaz, vrhovni poglavar kralj njim pod streho nad vso ostalo kreaturo. Selam!

Onjegin Prijateljev prevod Puškinovega romana v verzih je izšel 1909 kot 6. zv. zbirke Prevodi iz svetovne književnosti pri Slovenski Matici. — z *dobrimi podkvami* dobro pripravljen na izpit iz zgodovine, ki ga je nameraval delati v junjskem roku 1910. — *Matica me je malo zmotila* pri študiju zaradi prevajanja Sna kresne noči. — *da se množiš* Prijateljeva družina je dobila 29. jan. t.l. prirastek z rojstvom sina Arneta. — *Hribar Ivan* (1851—1941), takratni ljubljanski župan naj bi pesniku utrl pot do profesorske službe na mestnem dekliškem liceju (gl. tudi št. 8). Ali je bil Župančič o veliki noči v Ljubljani in kako je opravil s Hribarjem, ne vemo. Vsekakor pa te službe ni nikoli dobil. — *Ribničan, ko je konja iskal* dovtip je takle: Ribničan je izgubil konja. Prišel je do neke doline in si rekel: Četudi dobro vem, da ga tukaj ni, stopim vendarle pogledat. —

(Julija 1910.) — Nedatirano pismo na enem listu (22,2 × 28 cm). — Na kuverti isti naslov kakor na št. 6. — Znamka odrezana, poštni žig ni ohranjen. — NUK, Ms 895, ovoj 865, št. 15.

Dragi Jovane!

Još jednu! Jaz nimam tu avstrijskih menjic — prosim Te, kupi jo, podškripsaj in pošlji Gabru ali Reji, in ta ali oni naj jo pošlje takoj onemu ali temu. Plačujem na vse strani, da sem zelen.

Živim v Syrgensteinu in urejam biblioteko. Prijazno življenje — grad je skorajda v gozdu, če bi bilo lepše vreme letos, bi se navžil narave in njene svežosti. Poprašal sem, ali me marajo v Kranj, in sedaj pričakujem od dne do dne odgovora. Ako ne dobim tam mesta, prijadram za nekaj časa na Dunaj. Ne vem, kako to — a prav čisto nič me ne skrbi bodočnost, vse se mi zdi tako, kakor da se bo vse tako naredilo, kakor je na vse strani najbolj prav. Prihodnje leto bom zopet s čim na dan bušil. In prozariti bom začel.

Je kaj novega na Slovenskem? In na Dunaju? Hodite na gamzeljne k umnemu kmetiču? Včasih se mi pocede sline ob prijetnih spominih. Pa bom precej puščavnikoval na Dunaju, kakor tista vijolica, ki na skrivnem raste, se dviguje vedno više in više, dokler ne pride do vrhunca.

Si bil kje na letovišču? Kako Ti žena in podmladek?

Cankar je naredil s svojo krizantemo ljubljanskemu filisterstvu najklavernejši poklon — možakar. se mi zdi, je izgubil še tisto malo tal izpod nog, kar jih je imel — namreč svojo povdarjeno osebnost, pa bodi že taka ali taka. Na ta način je pa še Otakring boljši zanj nego Ljubljana.

Pa kaj! Živimo po resnici in pravici, in potem mora biti tudi naše delo resnično in pravično, Amen.

Pozdravljam Tebe, gospo Malči, Majlo in kar še imate.

Tvoj

Oton

Sedaj sem za par dni v Kisleku, ako mi imaš kaj sporočiti, piši prosim: Schloss Syrgenstein, Post Heimenkirch, bayer. Algäu.

Pošiljam Ti tudi pismo posojilnice, ki ga pošlji z menico vred dalje, da ne bo kakega nesporazumljenja.

V Župančičevi zapuščini je ohranjen naslednji izčrpn Prijateljev odgovor na prejšnje pismo z dne 22. marca (ne febr.) 1910:

Na kuverti:

Gospod

Oton Župančič
cand. prof.

Poštni žig:
Wien 22. III. 03

Bregenz
Wolfeggstr. 13
Vorarlberg

Dragi Otone!

Povem Ti, da sem bil vesel Tvojega pisma. Tudi ko si molčal si tega nisem drugače razlagal, kakor je treba med nami. Slutil sem, da se korenito pripravljaš. Prav imaš. Na veselo junačko svidenje v juniju.

O mojem internem družinskem delu so Ti torej že javili. Ker na to nisem bolj ponosen, kakor je tudi treba, Ti tega nisem posebe naznanjal. Saj se oglasiš pri meni, pa boš videl, kaj smo doma pridelali. Kar Bog dá, vse v torbo, pravi Hrvat.

O zunanjem mojem delu naslednje: Delal sem pošteno zaradi poštene svoje besede. Ministrstvo sicer pravi, da ne bo nič s Prago, Pražani pa pravijo, naj le izvršim habilitacijo, kakor sem obljubil. Ker sem bil tudi Schwentnerju obljubil končati Kersnikovo biografijo, sem tedve obljubi združil in napisal celo knjigo o Kersniku in njegovi dobi, za enkrat samó I. del (knjiga se tiska in bo obsegala 15 pol). S to knjigo bom romal o Veliki noči v Prago, da se tam oblastnikom na vseučilišču predstavim. Če bodo želeli, se tudi v prijateljskem kolokviju ž njimi pomenim. Potem pa naj oni delajo. Jaz se za službice ne bom prevsopihal, zadostuje mi ta. Dobra bi bila pa tudi ona. Bil bi enkrat v svojem predmetu.

Zraven tega sem stopil v dijaško gibanje. Kakor si menda že čul, se je to gibanje radikalnega dijaštva pomlakužilo, odkar so prvi radikalni starešine (dr. Žrjav, Ribnikar etc.) stopili v narodno napredno stranko, katero so prej ostro kritizirali. Tukajšnje dijaštvo ni vedelo, kako stališče bi napram tej stvari zavzelo. Sedaj sem jaz organiziral krepko opozicijo, ki je zadnjič v »Sloveniji« prišla na krmilo. Načelo jim je: ne vtikati se nekaj časa v malo našo politiko, ampak tudi v poakademske življenju nadaljevati študije naše preteklosti, pogojev sedanjosti in bodočnosti, na vseh poljih, čisto akademično preiskovati, publicirati temeljita dela, da se enkrat ustvari fundament novega našega kulturnega življenja, ki bo prav prišel vsem strankam. Naj se ne pomnožujejo stranke, ampak struja naj ostane struja. Mlajša generacija je za to. V petek imamo shod, na katerem predavam eno poglavje iz svoje knjige in obrazložim, kako si mislim program takega poakademskega dela.

»Ljubljanskemu Zvonu« kaj pošlji. Urednik mu je sicer indiferentna dušica Slebinger, a hotel je postati Kobal. In ker mu te želje niso izpolnili, je nakajfal mlade literature, da so šli h Govekarju, ki si mane roké. Zvon pa je v stiski. Sicer pa, kakor veš. Vsa naša žurnalistika je danes taka, da se jaz ne ogrevam za noben list. Tudi tu je treba, da nov pokret, nova elementarna struja — ne stranka! — porodi novo glasilo, brez vseh tradicij, s poznanjem velikega sveta in zlasti naših malih, in vendar še nikoli zadostno ne upoštevanih pogojev naših kulturnih razmer in potreb. A preden bo to mogoče, je treba organiziranja gibanja na vseh poljih. Koles je veliko, samo človeka ni, da bi prijel za oje. Ko končaš in vržeš s sebe verige proklete dolžnosti, pomodrujeva o tem in rečeva še kojo. Si sicer pesnik, a če so bili pri nas nekdanji pesniki vse mogoče, zakaj bi ti ne bil tudi publicist. Jezo imaš, ljubezen tudi. In družega nam danes ne manjka...

Z Rajkom se nisva videla nad pol leta. Zadnjič je dobil hčerko in pomisli, v prvem veselju ni vedel, koga bi poiskal in spomnil se je svojega najboljšega prijatelja iz starih dni. In pomisli njegovo veliko taktčnost. Poiskal me je v kavarni. Razmahnil se je kot nekdanj, a vzroka mi ni razodel, ker se spominja, da sem mu pred poroko rekel, da njegovega zakona ne priznam. In vendar bi bil jaz v stanu za to, da je enkrat osrečila Rajka, s Slavico piti bratovščino! Porod je bil hud. Zangengeburt, operacija! Sedaj ga zopet ne vidim, slišim pa, da je vobče razočaran, pričakoval je denarja, pa ga ni in ni... Pozdrav mojih in Kidriča zlasti pa Tvojega

Ivana.

Avstrijske menice je pesnik potreboval, ker je najel v več hranilnicah posojilo; poleg Prijatelja sta mu žirirala časnikar in umetnostni zgodovinar Ante Gaber (1883—1954) in zdravnik v Komnu dr. Izidor Reja (1877—1918). — V gradu *Syrgenstein* na Bavarskem je Zupančič urejal knjižnico kneginje Wald-

burg-Coudenhove, Manfredove babice, ko je zaradi hude bolezni le-tega moral prenehati s poučevanjem. O nenavadno lepem odnosu delodajavcev do pesnika priča naslednji v nemščini pisani list z dne 23. sept. 1910 iz Kisslegga:

Ljubi gospod Zupančič!

Vreme je brezupno. Danes zjutraj je grozilo, da se bo Manfredova židana volja omajala. Potem sem se zatekla k vprašanju, ali naj prosim gospoda Zupančiča, naj pride za nekaj dni k nam. Tedaj so se spet njegove oči zasvetile in zdaj se veseli Vašega skorajšnjega prihoda. — Prosim torej, pridite kmalu in ne ostanite premalo časa — čim dlje, tem ljubše —

Prisrčen pozdrav od nas vseh

Vaša Franciska Waldburg.

Gamzeljne so v prijateljskem žargonu imenovali menda pečene gosi. — Cankarjev satirični spis *Bela krizantema* je izšel maja 1910 pri Schwentnerju.

17

1. avg. 1910. — Pismo na štirih straneh (14 × 14,5 cm). — Na kuverti naslov kakor na št. 6 s pripisom: Eventuell: Nachsenden! Z drugo roko: Stup-pach b. Gloggnitz. Znamki odtrgani. Poštni žig deloma čitljiv: Heimenkirch. Na hrbtu: Schloss Syrgenstein. Post u. Tel Heimenkirch. Algäu Bayern. — NUK, Ms 895, ovoj 865, št. 16.

1./8. 1910.

Dragi Ivan!

Prosim Te, bodi še sedaj tako prijazen in podpiši: prihodnji mesec začnem odplačevati dolg — bodi brez skrbi. Priloženo je tudi pismo hranilnice, da mi ni treba predolgo razlagati in da vidiš, da je stvar nujna. — Prosim, pošlji takoj Reji v *Komen*, da ne bo zamude.

Jaz pridem mogoče v kratkem na Dunaj. Sporoči mi, prosim, na dopisnici, ali si prejel in storil.

Za sedaj nič drugega — meni vse dobro. Isto želim Tebi in Tvojim in sem

Tvoj
Oton

In hvala že vnaprej!

Pismo, pisano na Dunaj, je res romalo za Prijateljem na Semmering, kamor je hodil obiskovat ženo na počitnice. — Z drugim delom izpita, ki naj bi ga šel Zupančič delat v juniju tega leta, torej ni bilo nič. Kako je na to reagiral Lajovic in seveda tudi drugi pesnikovi prijatelji, slikovito govori tole, nekako ob tem času v Bregenz odposlano besedilo: »Ti figovec! ... Že spet nisi šel na Dunaj. In tu se je za jesen odprlo mesto, ki bi ga sicer gotovo dobil. Tako pa spet izguba!«

Zadnji ohranjeni dopis, ki ga je Zupančič prejel v Syrgenstein, je dolenja Prijateljiva dopisnica z dne 1. oktobra 1910. — *Revija*, ki je začela pod Prijateljevim soursedništvom izhajati 1911 in to v Gorici, je bila Veda, dvomesečnik za znanost in kulturo.

Dragi Oton! Ker se ta mesec itak vidiva na Dunaju — sicer mi ne pišeš natanko, a upam, da veš, da je ta oktober za Tvojo zgodovino *zadnji* termin, sicer Ti naloge *zapadejo!* — Ti sporočam samo kratko, da sem kupil menjico,

jo odposlal Reju — za Gabrov naslov ne vem, mož je nekje v Ljubljani, ker je prodal, kakor slišim loško posestvo — in ta naj jo pošlje dalje. — Na počitnicah sem bil zopet v Italiji (Lignano), moja žena pa pod Semeringom. V Ljubljani sem se par noči kregal z ondrotnimi literati — tja grede; nazaj grede sem obiskal samo Cankarja — prevžitkarja na Rožniku. Jaz sem na Ljubljano zamahnil z roko, tudi glede sotrudnikov pri reviji, ki jo začnemo z novim letom izdajati: Kramer, Vošnjak, Rostohar in jaz: 100 strani vsak drugi mesec. Pogovoriti bi se dalo o marsičem, torej hitro pridi, pričakujem Te vsak dan, ker je termin pred durmi. Pozdrav!

Na D. 1. okt. 10.

Tvoj
Priatelj.

Popravki. V komentarju k 2. pismu (str. 784) popravi: *Glaser* dr. Karel (1845—1913), literarni zgodovinar in orientalist; k 4. pismu (str. 786): *Primožič* prof. dr. Anton (1855—1944) ...; k 8. pismu (str. 795): *Le Bon* Gustave (1841 do 1931), francoski psiholog in sociolog, avtor *Psychologie des foules* in Psihološki zakoni razvoja narodov (objavil dr. A. Ogris v Celju 1913).

*
* *

Tako se je ob prebiranju teh pisem zvrstilo pred nami mnogo dokumentarnih pričevanj o pesnikovem zunanjem in notranjem življenju. Spoznali smo njegove boje, zmage in poraze, njegove misli in načrte, pa tudi niz takih dogodkov, ki so se zgodili izven njega, a se je nanje živo odzival. Razen tega se nam je zvrstila pred očmi galerija znamenitih obrazov in smo na njih lahko razbirali zanimive manj znane ali sploh neznane črte, gledane skozi pesnikovo prizmo. Ohranile so se nam raznolike poteze danes že davno negibnih, ljubih rok, da se zdaj po njih slédi dotipavamo do dejstev, ki bi nam marsikatero od njih sicer ostalo za zmerom skrito. Kakor krožeče zvezde so se pota tu obravnavanih osebnosti srečavala, se zblíževala, dotikala, križala in oddaljevala in odprl se nam je pogled v izsek nenavadno razgibanega življenja, ki ga je soustvarjala naša moderna.

H koncu samo še nekaj podatkov o možu, ki se je do Župančiča pokazal v najlepši luči — o dr. Viktorju Sušniku. Njegovih 15 obširnih pisem priča stran za stranjo o pravem prijateljskem odnosu do pesnika, o njegovi skrbi zanj in tudi o razumevanju njegovega poslanstva. Kot sin loškega posestnika in bančnega nameščenca je Viktor doraščal v veliki družini zaradi zgodnje očetove smrti v podobni mizeriji, kakršna je spremljala v študijskih letih večino naših izobražencev. Po gimnaziji v Ljubljani, ki jo je obiskoval od 1885 do 1893, je odšel na Dunaj študirat pravo. Kako in kdaj je našel pot v Waldburgovo družino, ne vemo. Vsaj 1906 je z uspehom vzgajal mladega Attemsa in preživel leta domačega vzgojitelja v kar najugodnejših razmerah. Bil je široko razgledan, odlično je obvladal mimo nemščine angleščino in francoščino, kupoval in študiral izbrano literaturo in s prizadetostjo spremljal razcvet naše moderne, dasi ga menda ni nikoli mikalo poskusiti se s peresom. Njegov mirni, uravnovešeni značaj in prikupni nastop sta storila svoje, da so ga v gojenčevi hiši zelo cenili. Njegova beseda je bila pri delodajavcih upoštevana, ko si je po dobrem predarku izbral za namestnika in pozneje za naslednika prav Župančiča, medtem ko je bil pripravljen vložiti veto zoper manj poklicanega

pesnikovega konkurenta, četudi je bil ta njegov sošolec. Tudi ko bi Župančič ne bil 1908 sprejel vzgojiteljskega mesta, mu je gladil pot do bibliotekarske zaposlitve pri najbližjih sorodnikih svojega gojenca, toliko mu je bilo na tem, da bi prijatelja rešil bede in mu omogočil študij.

Ko se je Sušnik poslovil od Waldburgov, je delal enoletno tlako pri ljubljanskem sodišču (1909—1910). Potem je odšel na Dunaj, sprejel spet vzgojiteljsko službo v hiši grofa Van den Stratena, a jo — nezadovoljen z njo — ker je bil pri Waldburgih vaje česa vse drugega — kmalu zapustil. Vrnil se je v Ljubljano in delal do 1915 kot koncipient pri dr. Ivanu Tavčarju, do 1918 pri dr. Trillerju in do avgusta 1919 pri dr. Vl. Ravniharju. Skrb za slovensko Koroško ga je poklicala iz Ljubljane v Pliberk, kjer je 21. avgusta odprl lastno odvetniško pisarno. Tačas je bil narodnoobrambno zelo aktiven in bi nam njegova zavednost, družbena ugajenost, izobrazba in znanje svetovnih jezikov veliko koristili, da ni nenadoma prišlo drugače. Posurovel nemčur ga je 13. junija 1920, nič hudega slutečega po vrnitvi od večerje, zahrbtno napadel in mu s sekiro prebil lobanjo. Prvo pomoč so mu nudili v pliberški bolnišnici in čez dva dni ga je vzel v svojo oskrbo v Maribor kirurg dr. Mirko Černič. Po operaciji je nato dr. Sušnik visel šest tednov med življenjem in smrtjo, dokler ni dne 26. julija umrl in zapustil strto ženo, ki mu je bila zakonska družica šele nekaj dni. In da se je tragedija po shakespeareško zaključila: Judežev greh je tako peklil napadavca, da si je še isto noč z vrvjo vzel življenje in potegnil le 14 dni kasneje za sabo svojo obupano in kakor kruh dobro ženo.